

Vzpomínky na ústavní výbor revolučního Národního shromáždění.*)

František W e y r.

(Pokračování.)

Ústavní výbor zvolen byl ve 2. schůzi Národního shromáždění dne 15. listopadu. Zvoleni byli Dr. Meissner, Hudec, Burian, Dr. Horáček, Sonntag, Malypetr, Dr. Hnídek, Dr. Brabec, Dr. Franta, Dr. Weyr, Dr. Dérer, Dr. Ivanka, Dr. Medvecký, Ferdiš Juriga, Dr. Bouček, Dr. Franke a Šrámek. Bylo v něm poměrně dost právníků. Během jeho činnosti toto původní složení velmi se změnilo. Vystupovali členové a přistupovali noví. Někteří z vystouplých členů později opětně do výboru byli zvoleni. Od počátku až do konce působili v něm toliko Dr. Meissner, Malypetr, Dr. Brabec, Dr. Bouček a já. Ačkoliv arcit všichni členové byli formálně rovnoprávní a měli tudíž formálně stejný význam, přece ve skutečnosti byly velké rozdíly mezi nimi. Byli na př. členové, kteří vůbec vlastních prací se neúčastnili a to ani v rozpravách, ani jako zpravodajové, jsouce pouhým hlasovacím materiálem. Nemělo by tedy zvláštního významu vypočísti všechny osoby, které postupně do výboru byly vysílány a později odvolávány. Věc dala by se zjistit podle zápisů o jednotlivých schůzích Nár. shromáždění. Z politicky význačnějších osob, které později zasedaly v ústavním výboru, uvádím na př. Dra. K r a m á ř e, Dra. Adolfa S t r á n s k é h o a Dra. D o l a n s k é h o.

Volba členů jednotlivých výborů, a tedy též ústavního, děla se plnem po předchozím ujednání mezi jednotlivými politickými stranami. Členy určovaly tedy vlastně parlamentární kluby. Kdo ví, jak se podobné rozhodování v klubech obyčejně stává, přisvědčí mně, pravím-li, že rozhodovala při výběru osob asi velice často čirá náhoda. Přece však tato náhoda byla, pokud šlo o vysílání členů do ústavního výboru, ve většině případů našemu státu velmi příznivá. Výběr osob byl poměrně dobrý.

Rozumí se, že ke skutečné legislativní práci byli ve výboru v první řadě předurčeni členové-právníci. Statistika podaných referátů by dokázala, že na oné práci měli lví podíl právníci. Bylo proto velkým štěstím, že většina členů-neprávníků ochotně uznávala tuto přirozenou převahu odborně vzdělaného živlu právníckého a neztěžovala nemístnými pretensemi postup prací. Byly arcit i výjimky, že referáty dostaly se do rukou členů, kteří následkem nedostatečné odborné průpravy a příslušných znalostí nebyli s úkol na ně vznesený. Jako vzácný případ zmíněné autokritiky uvádím na př. člena ústavního výboru D ě d i c e (sociálního demokrata), který — právě pro svou vrozenou inteligenci — dobře dovedl určití hranice svých schopností, pokud šlo o věci ryze formálně-legislativní. Šťastné v

*) Viz str. 50. tohoto časopisu.

celku složení ústavního výboru způsobilo též, že povšechná úroveň rozprav byla mnohem vyšší než obdobná průměrná úroveň v jiných výborech.

Velkou nevýhodou pro práce ústavního výboru bylo arcíť, že většina jeho členů byla zároveň členy jiných výborů, ač poctivá spolupráce ve výboru tak důležitém jako byl ústavní, vyžadovala celého muže. Bylo právě poměrně málo členů Národního shromáždění, kteří byli vůbec schopni odborné práce ve výborech, takže kluby byly nuceny vysílati své schopné lidi do několika výborů. Zajisté však rozhodovalo zde i nedocenění významu ústavního výboru u srovnání s významem jiných výborů, o němž jsem se již zmínil a ještě se zmíním. Následkem tohoto současného členství v několika výborech bylo, že velmi často ústavní výbor nebyl schopen jednati a usnáseti se, poněvadž někteří jeho členové byli právě zaměstnáni v jiném výboru, současně zasedajícím.

Ústavní výbor neměl na starosti jen ústavu československou, nýbrž přidělováno bylo mu i mnoho jiných osnov, s ústavou více nebo méně souvisejících. Některé z nich byly rozsáhlé a veledůležité; na př. volební řády do Národního shromáždění, obcí a župních zastupitelstev.

Přetíženost ústavního výboru byla asi také důvodem, že vedle něho zřízen byl ještě zvláštní právní výbor, ač kompetence obou výborů často velice se stýkaly a bylo proto mnohdy náhodou, kterému z nich jednotlivé návrhy a osnovy byly přiděleny. V nynějším Národním shromáždění, kde o podobné přetíženosti nelze již mluvit, zřízen byl v senátě proto jediný »ústavně-právní« výbor.

Než byla trvale konstituována předsednictva jednotlivých výborů, předsedal v nich prozatímně předseda podle stáří. V ústavním výboru byl to bývalý říšský poslanec, později předseda zemské správní komise pro království České Dr. Franta (národní demokrat), muž pro svou konciliantní povahu u všech stran stejně oblíbený. Volbě definitivního předsednictva výborů předcházelo politické jednání mezi parlamentárními kluby, které bylo dosti obtížné. Předsednické mandáty měly býti mezi jednotlivé strany rozdělovány podle jejich početní síly a povšechné důležitosti výborů. Tato důležitost byla arcíť chápána přerůzně. Nešlo na př. jen o objektivní důležitost výboru pro celý stát a národ, nýbrž politické strany počítaly i s pravděpodobnou politickou popularitou a agitačním významem jednotlivých výborů. Ačkoliv ústavní výbor s hlediska oné objektivní důležitosti byl zajisté výborem ze všech nepoměrně nejdůležitějším, přece nedalo se očekávat, že bude nejoblíbenějším a agitačně nejvýznamnějším. Proto po předsednictví v něm nebyla tak velká shánka, jako v jiných výborech, mnohem méně důležitých. Presidium v jistých výborech považovaly určité politické strany následkem svého programu a složení jako přirozenou svou državu a došlo proto mezi nimi k různicím při rozdělování. Tak na př. strana národně-demokratická kladla, pokud se pamatuji, velkou a podle mého mínění přemrštěnou váhu na předsednictvo ve výboru kultur-

ním a živnostenském, zanedbávajíc při tom výbor ústavní, což napotom se politicky vymstilo, poněvadž se přirozeně ukázalo, že tyto výbory co do svého významu pro nový stát nijak nemohly se srovnati s výborem ústavním. Měl jsem dojem, že by národně-demokratický klub byl mohl obdržeti mandát předsedy v ústavním výboru, kdyby nebyl stál na požadavku shora zmíněném. Výsledkem politického jednání mezi jednotlivými kluby o předsednictva výborová bylo, že klub národně-demokratický na konec se urazil a nechtěl přijmouti presidium v žádném výboru, což bylo taktickou chybou, poněvadž »dělati uraženého« se v politice obyčejně vůbec nevyplácí.

Volba předsednictva ústavního výboru dopadla pak takto: Předsedou zvolen advokát Dr. Alfred Meissner (sociální demokrat), prvním místopředsedou Ph. Dr. František Hnídek (agrárník), druhým já (národní demokrat). Pamatuji se dobře na volbu obou místopředsedů. Že byl Dr. Hnídek zvolen prvním a já druhým místopředsedou, bylo věci pouhé náhody, při níž rozhodovaly snad jediné ještě ohledy abecední, nikoliv snad okolnost, že klub agrární byl početně silnější než národně-demokratický. Nikdo si tenkrát jasně neuvědomil praktický dosah těchto voleb, poněvadž neměl tušení, kolik práce čeká ústavní výbor. Než v celku možno říci, že volby předsednictva ústavního výboru dopadly pro republiku velmi šťastně — méně arcif zásluhou politické prozíravosti stran než pouhou náhodou, jakož vůbec čirá náhoda a slepé štěstí hraje v politickém životě mnohem větší úlohu, než by se na první pohled zdálo. V případě aspoň, o němž zde jednáme, měl český národ rozhodně více slepého štěstí, než jeho politické strany rozumu. Rozumí se, že při tom nemyslím na svou vlastní osobu — dostal jsem se následkem toho, že byl jsem druhým místopředsedou, poměrně zřídka k tomu, abych předsedal schůzím výborovým —, nýbrž v první řadě na osobu předsedy výboru Dra. Meissnera, jenž stal se vlastní duší celého výboru. O tomto muži vyjádřil jsem se již stručně ve své »Soustavě československého práva státního« a to takto: »Volba Dra. Meissnera předsedou byla velkým štěstím pro ústavní výbor a Národní shromáždění. Sotva byl by se v Národním shromáždění našel muž schopnější pro tuto důležitou funkci. Spojoval ve své osobě všechny vlastnosti, nutné pro zdar práce: právníckou bystrost, politickou obezřetnost, úžasnou píli a trpělivost« (str. 9.). Dodal bych k tomu ještě: Neměl sice oněch osobních vlastností, které na první pohled kaptivují, byl spíše nad průměr chladný ke všem a uzavřený. Velkého nadšení je asi sotva schopen pro kteroukoli věc. Po celou dobu naší společné práce v ústavním výboru neviděl jsem ho ani jedenkrát znatelně rozčileného. Jeho chladnost a uzavřenost — málo kdy viděl jsem ho srdečně se zasmát, ač bylo někdy v četných a dlouhých sezeních ústavního výboru scen bezděčně komických dost²⁾ — byly snad toho příčinou, že někteří po-

²⁾ Kromě jiných příčin komičnosti byla zejména obecně známá a tu-

slanci z jiných politických táborů domnívali se ustavičně, že kuje nějaké ďábelské plány proti republice, národu atd., a že je vůbec člověk svrchovaně nebezpečný. Já sám pro svou osobu byl jsem vždy přesvědčen o jeho naprosté poctivosti a dobré vůli. Stranikem arcif byl a poněvadž přínáležel ke straně, pro kterou jisté zásady a postuláty tvoří nezměnitelná a nedotknutelná dogmata, o nichž nelze vůbec diskutovati — podobě jako dogmata katolické víry jsou takovými nedotknutelnými zásadami pro politické strany, jimž říká se »klerikální« —, nebyl i on v mnohých směrech svobodný. Přibližně stejnou vázanost na program strany a různá usnesení svých parlamentních klubů pociťovali ostatně i ostatní členové ústavního výboru, ovšem že ne všichni ve stejné míře. Řekl bych, že jest dobrým měřítkem pro to, čemu se obvykle říká »politický talent«, větší nebo menší schopnost přinášeti t. zv. sacrificio dell' intelletto, rozkáže-li jej nějaké nesmyslné usnesení parlamentního klubu, jež musíte respektovati. Jsou politikové, kteří — jak se mi často zdálo — nepociťují při tom nejmenších nesnázích a jako dobří vojáci bijí se ve sněmovním výboru se zápalem za to, co dříve v parlamentním klubu jako vyložený nesmysl marně byli potírali. Poslanci, kteří jsou ve svém občanském povolání profesory a jsou tudíž, nebo aspoň mají býti zvyklí uvažovati o všem samostatně, dobře jsouce si vědomi, že o správnosti nebo nesprávnosti toho onoho názoru nemůže rozhodovati náhodné hlasování v nějakém kollegiu, tedy prostředek zcela mechanický, dostávají se v takových případech do situací velmi svízelných, ne-li přímo nemožných. Sám jsem to nejednou na svém vlastním těle pocítil. Jedinou záchranou v této situaci jest útěk ze schůze — není-li i ten výslovným usnesením parlamentního klubu zakázán.

Měl jsem dojem, že předseda ústavního výboru tu a tam po-

díží též u účastníků schůzí ústavního výboru se vyskytující snaha a záliba, užívati cizích a odborných slov, aniž by si byl významu jejich ten, kdo jich používal, náležitě vědomi, z čehož jak známo, často vznikají různé komické zkomoleniny. Tak mluvilo se často o »textatuře« osnov a zákonů a mluveno byla jejich stylisace (znění, text), nebo o »inkomptabilitě« různých funkcí místo jejich »inkomptabilitě« a tato »inkomptabilita« stala se do té míry okřídleným slovem, že dostala se dokonce do jedné tištěné důvodové zprávy ústavního výboru. Jeden řečník, zmiňuje se o jistých embryonálních zjevích v našem veřejném životě, pravil, že »jde zde o jisté embryum«. — Jistý ministr, s nímž ústavní výbor měl mnoho úředních styků a jednání, velmi rád užíval slova »mentalita« (obyvatelstva, voličů, národů a pod.). Jeho příkladem následovalo mnoho poslanců, takže slovo »mentalita« bylo v ústavním výboru z nejmódnějších, a užívalo se jej při všech možných a někdy i méně možných příležitostech. — Když jednalo se o »textaturu« Šu 106. úst. listiny, jimž stanoveno, že »výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají« a o důsledcích této zásady, pravil referent, narážaje na jeden z těchto důsledků: »Pánové, musíme býti důslední: když jsme již o stranili rozdíl pohlaví, musíme odstraniti i . . . atd.«. Tento lapsus linguae vyvolal bouřlivý odpor i u nejpřesvědčenějších feministů ústavního výboru. Podobných komických scen bylo mnoho. Oživily někdy úmornou a vyčerpávající práci zákonodárnou.

cituje obět, již jest nucen přinést stranickým dogmatům a klubovým usnesením.

Předseda ústavního výboru nebyl žádným učencem v běžném slova smyslu. »Neovládal literaturu« (tak zní terminus technicus) a neoháněl se učenými výrazy. Ba přistihl jsem jej jednou při tom, že pokládal odborný výraz »kompetenční kompetence«, ježž užil jsem v jedné ze svých důvodových zpráv, za nedopatření. Měl však proti tomu vlastnost, která nedá se nahraditi žádným sebe velkolepějším »ovládáním literatury«, oháněním se odbornými výrazy a podobnými přednostmi, t. j. u m ě l m y s l e t a u s u z o v a t, a to velice bystře a správně. Nenosi v hlavě nebo v kapse známého Hatscheka (druhá alternativa odporučuje se učencům s méně vyvinutou pamětí) a nevěděl proto, jak věci vypadají v Portugalsku nebo v Paraguay a Uruguay. Za to postřehl rychle a správně, jak by měly vypadati u nás. Ukázalo se, že přednost, kterou měl náš předseda, pro praktického zákonodárce jest nepoměrně důležitější než ty, které neměl. Ona jest vůbec mnohem vzácnější než tyto. Souvisí to s tím, že s ní nutno se narodit, kdežto tyto lze získat píli, vytrvalostí a jinými prostředky.

Prvnímu místopředsedovi vadilo — aniž si toho byl asi sám vědom —, že nebyl právníkem. Ukazovalo se to zvláště, když převzal sám referát o nějaké obtížnější osnově. Za to dovedl obratně řídití schůze.

Předsednictvo ústavního výboru zůstalo od počátku působnosti jeho nezměněno až do konce. Tato okolnost — zajisté též šťastná — přispěla k tomu, že vyvinula se v jednání jistá stálá tradice, která věci byla velmi na prospěch. Na utváření se této tradice měli zvláštní vliv — nejen v ústavním výboru, nýbrž i v celém Národním shromáždění — oni členové, kteří již před tím byli poslanci, t. j. členy poslanecké sněmovny bývalé říšské rady rakouské, a měli tudíž bezprostřední parlamentární zkušenosti, které většinou členů Národního shromáždění chyběly. Tito pánové byli si svého přednostního postavení vědomi — někteří až přes příliš. Při každé příležitosti bylo jimi k tomu poukazováno, jak »bývalo ve vídeňském parlamentu«, jak ta či ona věc byla tam upravována a vyřizována atd. A vskutku byla v revolučním Národním shromáždění převzata řada parlamentárních institucí a zvyklostí z bývalého vídeňského parlamentu, o nichž jednacím řád a jiné normy československé neměly žádného výslovného ustanovení. Sem patřily především známé »porady předsedů parlamentárních klubů«, z nichž vyvinul se rozhodující politický činitel parlamentární. Sem patřila též bohužel ona zastaralá, v sterilním rakouském parlamentě pochopitelná diplomacie či diplomatika parlamentární, která dovedla uměle vyvolávatí politické krise všeho druhu a zakládala si na tom, když je pak stejně uměle dovedla zažehnati. V prvních dobách velkého nadšení politického a vlasteneckého, které následovaly bezprostředně po říjnovém převratu r. 1918, bylo málo skutečných důvodů pro nějaké vážnější krise a pleťichy parlamentární. Vždyť byli jsme sami mezi sebou a v parla-

mentě nebylo Němců! Přes to nebyl nedostatek všelijakých vnitřních afér a kríší parlamentárních. Činily proto na mě namnoze dojem vyumělkovanosti a domníval jsem se, že naši parlamentární odborníci, převzatí z rakouské poslanecké sněmovny, mají za to, že podobné aféry patří nezbytně k inventáři každého řádného parlamentu, že to bez nich krátce nejde. Jednou z takových afér byla shora vzpomenutá krise, vzniknuvší při rozdělování předsednických mandátů v jednotlivých sněmovních výborech.

Z bývalých říšských poslanců byli v ústavním výboru z národních demokratů už dříve Dr. F r a n t a, na jehož místo nastoupil později Dr. Adolf S t r á n s k ý, kterého na konci zasedání vystřídal opět Dr. K r a m á ř. Ze sociálních demokratů zasedal v něm na počátku a jen velmi krátce posl. B e c h y n ě, z moravských lidovců páter Š r á m e k.

Práce ústavního výboru vyžadovala neustálou součinnost jeho se zástupci vlády. Z ministrů nejčastěji objevoval se v něm arcibiskup ministr vnitra A. Š v e h l a. Politické nadání tohoto muže je všeobecně známo. Obdivoval jsem se však i jeho šikovnosti a bystrosti, kterou, ač sám nebyl právníkem, řešil některé odborné otázky legislativní. Pamatuji se na př. na velmi pěkný výklad o problému vázaných listin, který jsem od něho slyšel kdysi po schůzi parlamentárního klubu národně-demokratického a pak i v ústavním výboru. O výkladu tom možno říci, že svědčil o hloubce pojetí otázek politických, u nás bohužel velmi řídké. Vůbec byl mi Švehla dokladem pro heslo, kterou dávno a obecně jsem již zastával, že totiž je jen je d e n rozum a je d n a logika: Kdo dovede v jednom oboru jasně, rychle a bystře myslet, dovede tak se vši pravděpodobností i v jiných (být snad ne ve stejné míře a dokonalosti), a kdo ukáže se býti vyloženým omezcem v určitém oboru, sotva asi bude vynikat v jiných. Školy, studie, doktoráty, jednoduché či mnohonásobné, ba i vysokoškolské profesury jen velmi nedostatečně mohou nahraditi nedostatky způsobené samou přírodou. Za to ona skvěle může nahraditi nedostatky škol, studií, doktorátů a profesur. Proti této pravdě velmi mnozí graduovaní členové Národního shromáždění se bohužel prohřešovali — někdy k velké škodě svých politických stran. Méně talentovaní doktoři a učení lidé pohlížeti často s vysokou na pouhé »sedláky« a »děláky« atd. jen proto, že těmto chyběly tituly a diplomy. Mnohdy však přes tento nedostatek mají v malíčku více rozumu než oni v celém těle, kteří právě pro zmíněný velký nepochop při rozpravách a jiných příležitostech fatální okolnost tu často ani nepozorují, což u kritického pozorovatele vyvolává někdy dojem velmi komický. To stávalo se často i v našem ústavním výboru, když střetl se bystrý neprávnik s méně bystrým právníkem. Takovýmto bystrým neprávnikem byl na př. agrární poslanec M a l y p e t r, jehož přirozená inteligence ukázala se ve všech rozpravách, kterých se zúčastnil.

Z úředníků ministerstva vnitra obcovali schůzím našim nejvíce sekční šéf prof. H o e t z e l a ministerský rada B o b e k. S prvním

byl jsem dlouhou dobu před převratem v tuhém literárním sporu a následkem toho (jak u nás bohužel pravidelně bývá) i osobním nepřátelství. Doufal jsem, že v obecném a bezpříkladném nadšení prv-
ních dob převratových, kdy vše, co se dříve stalo, zdálo se nesko-
nale malicherným a bezvýznamným, i toto vzájemné napjetí mezi
námi rázem bude překlenuto. Než, bohužel, nestalo se tak. Prof.
Hoetzel připravil pro ústavní výbor nejdůležitější osnovu, kterou re-
voluční Národní shromáždění projednávalo: ú s t a v n í l i s t i n u.
Vynikající kvalitu této práce po zásluze ocenil jsem na jiném místě
(viz mou »Soustavu československého práva státního«, str. 9.). Mi-
nisterský rada — nyní sekční šéf — Dr. Bobek byl autorem voleb-
ních řádů do obcí a Národního shromáždění (poslanecké sněmovny a
senátu). Bobek jest muž právnický velmi bystrý a obratný parla-
mentní činovník. Byl proto u všech členů ústavního výboru stejně
oblíben a vážen a ostatně jeden z oněch mnoha lidí, které náš politi-
cký převrat postavil na místo, odpovídající jejich schopnostem. Ne-
býti převratu, byl by zůstal asi do smrti na svém dřívějším místě v
české samosprávě, kde sotva byl by měl příležitost osvědčiti své
kvality zcela. Z mnohých jiných ministerských úředníků, účastniv-
ších se prací ústavního výboru, dlužno zejména uvésti Dra. Jo a c h i m a,
L a š t o v k u a M a š k a.

Referentem pro zprávu o ústavní listině byl člen ústavního vý-
boru Dr. B o u č e k, advokát. Měl tedy ze všech členů výboru ne-
poměrně nejdůležitější referát. Na rozdíl od Dra. Meissnera jest to
muž ve vědecké literatuře právnické velice sečtělý, při čemž arciv
sečtělost ta — pokud bylo možno soudit z jeho ústních citátů, jakož
i z jeho zprávy, uveřejněné v parlamentních tiscích (č. 2421) — byla
poněkud jednostranná. Zamilovaným koníčkem Dra. Boučka byla
totiž v první řadě literatura anglická, v druhé řadě pak francouzská
a neopomenul též ve schůzích výboru poukazovati na své znalosti
práva a státního zřízení anglického, amerického a francouzského. Na
rozdíl od mnohých jiných mužů byl však Dr. Bouček patrně dávno
před převratem přesvědčeným anglofilem a germanofobem. Jeho
opětovné poukazy na uspořádání věcí v Anglii, Francii a Americe a
doporučování obdobné úpravy u nás přehlížely však, jak mám za to,
jedno: Znamenitost úpravy kterékoli právní instituce jest totiž vždy
j e n r e l a t i v n í, poněvadž jest závisla na podstatě p o m ě r ů upra-
vovaných. Jsou-li tyto poměry ve dvou případech zcela různé —
v našem případě tedy na př. vlastnosti obyvatelstva —, pak nelze
prohlásiti t u t ě ž úpravu pro oba případy za stejně znamenitou. Ne-
boť úprava musí se patrně řídit podle upravovaného předmětu, poně-
vadž předmět asi sotva změní se podle úpravy. Quod licet Jovi, non
licet bovi. Názor pak, že by ta či ona úprava měla jakýsi výchovný
(pedagogický) vliv na upravovaný předmět, mohu prohlásiti za
správný v mezích jen zcela omezených. Národ náš, vzkříšený přes
noc a po staleté porobě náhle k samostatnosti státní a politické, po-
dobal se nemocnému, který dlouhá léta upoután byl na lůžko, a ná-
hle následkem vnějšího zásahu chirurgického se uzdravil. Slabost,

způsobená dlouholetým upoutáním na lůžko, však zůstala. Rozvážný lékař dá podobnému náhle uzdravenému pacientu především berle, aby se ve svém pokojíku naučil samostatné chůzi, již za své dlouhé nemoci odvykl, a nepošle jej zajisté rovnou z postele na několikahodinnou namahavou turistickou partii s poukazem na to, že jiní turisté podobné partie bez námahy a pohromy snášejí. Se svobodomyšlností (pokrokářstvím) a konservativismem (nebo snad přímo reakcionářstvím) nemá věc patrně nic co činiti, nebo aspoň neměla by mít. V ústavním výboru bylo však nebezpečno opřít se nějakému t. zv. svobodomyšlnému návrhu, poněvadž výtka reakcionářství byla hned po ruce. Zejména stranu národně-demokratickou, která chtěla dělati politiku rozvážnou a pohlížeti na věci, jak skutečně jsou a ne jak by snad měly býti, stihalo ono nebezpečí. V ústavním výboru odehrávalo se proto velmi často to, co odehrává se mezi jednotlivými pokrokovými politickými stranami vůbec: přímé dostihy ve svobodomyšlnosti, pokrokářství a povšechném radikalismu, při čemž arcif méně přihlíženo bylo k objektivní vhodnosti té či oné navrhované novoty než k jejímu demagogicko-agitačnímu významu. Poněvadž právě národ náš podobal se onomu shora zmíněnému nemocnému, náhle se uzdravivšímu, podobá se jeho voličstvo tomu, kdo ve veřejné dražbě nabízí své svršky: vyhraje to u něho ten, kdo činí největší nabídku. Vadium se bohužel při těchto politických licitacích neskládá. Na Dru. Boučkovi vážil jsem si však, že jeho radikalismus byl vždy upřímný, bez vedlejších úmyslů demagogických a agitačních. Byl upřímně přesvědčen o vhodnosti všeho, co navrhoval, i když při tom podle mého názoru často přestřelil. Nebál se na př., když licitace týkala se otázky soustavy dvoukomorové či jednokomorové, prohlásiti se otevřeně pro soustavu dvoukomorovu, tedy pro řešení s hlediska demokratického méně radikální a tudíž v jistých kruzích méně oblíbené.

Ve své zálibě ve francouzských a anglických vzorech nebyl arcif Dr. Bouček osamocen. Je známo, že po převratu zmocnila se celého českého národa jakási horečka odněmčovací a odrakoušťovací a zraky všech obracely se povšechně na západ. To bylo politicky až příliš pochopitelné a pokud šlo o budování naší ústavy a právního řádstva v celku i chvalitebné, poněvadž na západě byly vzory politických a právních institucí v pravdě demokratických a proto napodobení hodné na rozdíl od středověkých a zaostalých zařízení monarchicko-feudálně-aristokratických, v nichž žili jsme tolik staletí následkem své politické poroby a těsného přátelství obou centrálních mocností. Jenže při svém napodobovacím zápalu zapomínali jsme na dvojí: jednak na ono podobenství o vysíleném rekonvalescentovi, náhle a cizí pomocí se uzdravivším, a svěžím turistovi, dlouholetým cvikem otužilém a všech námah schopném, jednak na nemožnost, předělati přes noc to, co se vyvinulo nejen politickými událostmi, nýbrž i zeměpisnou polohou, z nichž ony se změnily, tato zůstala však nezměněnou. Nelze krátce vyletěti na povel nebo na vlastní přání ze své vlastní kůže a opatřiti si novou. To platí ze-

jména v ohledu jazykovém. Následky této překotné manie anglo- a francofilské, pokud se týče germanofobské, nepostrádaly proto momentů někdy velmi komicky působících. Dělalí jsme někdy a navzájem si předstírali, jakoby anglický a francouzský jazyk, anglické a francouzské mravy a záliby byly nám odedávna neskonale bližší a příbuznější než německé. Předstírali jsme si intimní znalost anglického a francouzského jazyka, stejně velkou, ne-li dokonce větší než německého. Na nádražích na př. odstraňovány německé nápisy a nahražovány francouzskými a anglickými, jakoby se na nich Francouzy a Angličany jen hemžilo a jakoby i český občan, zavítavší do Prahy, Brna nebo jinam, přehnědnul-li český nápis, mohl se poučiti z francouzského, nebo ještě lépe z anglického. Snaha po náhlé emancipaci z všelikého německého vlivu, který nás nejen politicky po tak dlouhá léta ovládal a který i zeměpisně dá se vysvětliti, jevila se též ve vědě a jejích zástupcích: všecko, co bylo anglického nebo francouzského původu, se nám líbilo a imponovalo nám, všecko německé bylo zatracováno. Nelze tvrditi, že by dávka kritičnosti, projevovaná při této permutaci, byla zpravidla bývala větší než před ní. Jsme národ, honosící se poměrně velmi vyvinutou povšechnou vlohou napodobovací... To však sem již nepatří. Chci zde zachytiti jen jednu příhodu, která se odehrála v ústavním výboru. Když projednávali jsme zákon o župách, byl povolán do schůze i Francouz generál Pelée, aby se vyjádřil o některých ustanoveních osnovy s hlediska vojensko-strategického. Generál ovládal plynně německý jazyk a proto se tázal, přeje-li si ústavní výbor, aby podal referát v jazyku francouzském či německém. Členové výboru, tušíce z tohoto dotazu jistou znalost našich vnitřních jazykových poměrů, dostali se touto otázkou do nesnází. Neboť nebylo pražádné pochybnosti, že celková míra znalosti německého jazyka byla u nich zajisté aspoň 10krát větší než francouzského. Po krátké pauze, nastavši dotazem generálovým, požádal jej tehdejší ministerský předseda Tusar, aby mluvil německy. Proti tomu ozval se však energicky Dr. Kramář, žádaje, aby generál mluvil francouzsky. Na to zvolal Tusar: »Ale pane dr. Kramáři, my chceme také rozumět, co bude pan generál vykládat!« Předseda dal proto o věci hlasovati a zvítězil při tom jazyk francouzský. Následkem toho byla rozprava členů výboru s panem generálem velmi stručná. Otevřenost, se kterou tehdy žádal Tusar, aby jednáno bylo v řeči jemu srozumitelné, se mně velice líbila. Nepředstíral jazykových znalostí, kterých ve skutečnosti neměl.

(Pokračování.)

Hovorna.

Redakční sdělení. Timto číslem přistoupila redakce k uskutečnění plánu, jež dávno již byla pojala: nepřírozené spjení dvou dosavadních složek našeho časopisu, a to části theoretické (články, literární zprávy a reценze, hlídka časopisecká) a praktické (judikatura) má přestatí a obě části budou vycházeti samostatně, tvoříce arcí i nadále jednotný